

”Valtamedia valehtelee” – vastamediasivustot muistuttavat poliittisten lehtien ajasta

Peltonen Heidi, Palokangas Teemu

27.2.2018 ::

Vastamediasivustot, kuten MV-lehti, Magneettimedia ja Verkkomedia Kansalainen, muistuttavat toimintatavoiltaan ja vastakkainasettelua korostavalla maailmankuvallaan historiallisia poliittisia lehtiä. Niiden käsittelemät aiheet ovat kuitenkin täysin uudenlaisia. Sivustojen maailmankuvassa maahanmuutto ja valtamedia ovat vihollisia.

Vastamediasivustot ovat perinteistä ajankohtaista ja faktapohjaista joukkoviestintää eli journalismia ^[1] ja uutissivustoja muistuttavia verkkosivustoja. Sivustot kyseenalaistavat perinteisen median esittämän maailmankuvan ja totuutena esittämät asiat. ^[2]

Vastamediasivustot, kuten MV-lehti, ovat viime vuosina olleet julkisuudessa samalla, kun epäluottamus mediaa kohtaan vaikuttaa lisääntyneen. Aiheen ajankohtaisuutta korostaa se, kuinka vuoden 2016 marraskuussa Yhdysvaltain presidentiksi valittu **Donald Trump** on julistanut suuren ääneen omaa epäluottamustaan Yhdysvalloissa tunnettuja mediatoimijoita, kuten CNN Newsiä ja New York Timesia kohtaan. Trump on kutsunut medioita valemedioiksi ja niiden julkaisemia uutisia vale uutisiksi. ^[3]

Artikkeli perustuu tutkimukseen, jossa selvitettiin, mitä teemoja vastamediasivustoiksi luokiteltavat Magneettimedia, MV-lehti ja Verkkomedia Kansalainen käsittelevät ^[2]. Sivustoista on käytetty muun muassa termejä vihasivusto, vaihtoehtomedia, räyhämedia, valemedia, eliitin vastainen media ja vastamedia ^[4]. Tutkimuksessa käytettiin sivustoista termiä vastamedia, sillä se on yhtä aikaa kaikkein neutraalein ja toisaalta sivustojen perinteistä mediaa vastaan hyökkäävää toimintatapaa kuvaavin ilmaisu ^[2].

Poliittinen lehdistö ajoi kannattajiensa asiaa

Ennen nykyistä objektiivisuuteen pyrkivän journalismin aikaa sanomalehdet olivat pitkään poliittisia ja ne toimivat puolueiden tai poliittisten liikkeiden äänenkannattajina. Suomessa lehdistön politisoituminen alkoi 1800-luvun puolivälin jälkeen. Poliittinen lehdistö korosti ja tiivistä kehittyvien kansallisvaltioiden sisällä olevia eri ihmisryhmien välisiä sosiaalisia ja aatesuuntien välisiä eroja. ^[1]

Politisoitumisen aikaan journalismin ihanteena ja perustana pidetty faktapohjaisuus väistyi poliittisten tarkoitusten tieltä. Juorujen sekä mustamaalaustarkoituksessa tehtyjen ja tekaistujen juttujen julkaisu oli yleistä. Lehdet muodostivat omia yhteisöjään, eikä keskustelua käyty yli puoluerajojen. Uutisissa oleellista ei ollut tapahtuma, vaan toimittajan tulkinta siitä. ^[11] Poliittisen lehdistön ominaisimpia piirteitä olivat tosiasia- eli faktapohjaisuudesta tinkiminen oman poliittisen agendan vuoksi ja todenmukaisen tiedon yksipuolisella valikoinnilla saavutettu manipulatiivisuus eli pyrkimys vaikuttaa lukijan mielipiteeseen ^[5].

Suomen lainsäädäntö mahdollistaa vastamedioiden toiminnan

Magneettimedien, MV-lehden ja Verkkomedia Kansalaisen toiminta on mahdollista samojen lakien ansiosta, jotka mahdollistavat riippumattoman median toiminnan. Perustuslain ^[6] sananvapautta määrittävä 12. pykälä, sananvapauslaki ^[7] ja julkisuuslaki ^[8] antavat vastamedioille edellytykset toimia.

Suomen liberaalin sananvapauslain mukaan sananvapauteen ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä. Sananvapauslaki määrittelee julkaisijan ja kustantajan sekä päätoimittajan ja toimittajien oikeudelliset vastuut ja velvollisuudet. ^[9]

Julkisuuslaki antaa kaikille suomalaisille oikeuden saada tietoja viranomaisten sekä näiden tekemiin päätöksiin liittyvistä asiakirjoista. Asiakirjajulkaisuus on osa julkisuusperiaatetta. Julkisuusperiaate näkyy viranomaisten toiminnassa esimerkiksi siinä, että kaikki oikeudenkäynnit ovat julkisia, ellei niitä erityisistä syistä määrätä salaisiksi. ^[10]

Yksipuolisuus vahvistaa vastakkainasettelua

Tutkimusaineistona käytettiin MV-lehdessä, Magneettimediassa ja Verkkomedia Kansalaisessa 18.–25. maaliskuuta 2017 julkaistuja juttuja, joita kertyi yhteensä 207 kappaletta. Kerätyt jutut teemoiteltiin kehysanalyysin keinoin. Kehystämässä on kyse ennen kaikkea valinnasta ja näkyvyydestä eli valittujen asioiden korostamisesta esimerkiksi uutisjutussa. ^[11] Tutkimuksessa analysoitiin jutuista löytyviä kehyksiä ja jutut jaettiin niiden sisältämien kehysten mukaan teemoihin.

Lehtien jutut jakautuivat kahteentoista teemaan. Näistä teemoista puolet käsitteli välillisesti tai suoraan maahanmuuttoa. Tarkemmat teemat olivat maahanmuutto, valtamedia, islam, mielenilmaukset, terrorismi ja henkilöt. Toiset kuusi teemaa eivät liittyneet maahanmuuttoon. Nämä teemat olivat vaihtoehtoinen lääketiede ja terveys, mielipiteet ja blogit, paljastus, maailmanpolitiikka ja -talous, rikos- ja poliisiuutiset sekä oikeus. Sivustoista löydettiin myös eroja, sillä esimerkiksi Magneettimedien jutuissa huomattiin juutalaisvastaista agendaa, mitä ei ollut havaittavissa muilla sivustoilla. Magneettimediassa julkaistiin ainoana sivustoista myös vaihtoehtoista lääketiedettä käsitteleviä terveysaiheisia juttuja.

Kaikki sivustot luovat jutuillaan kuvaa vahvasta vastakkainasettelusta. Vastakkainasettelua korostetaan kertomalla käsiteltävästä asiasta vain yksi, sivustojen omiin tarkoituseriin sopiva puoli. Sivustot luovat maailmasta kuvaa paikkana, jossa perinteisten auktoriteettien ja yleisesti luotettavina tahoina pidettyjen sanoihin ei kannata luottaa. Vastamediasivustot edustavat tässä vastakkainasettelun maailmassa totuutta ja vaihtoehtoa, kun taas perinteiset mediat ja yleisesti luotettavina pidetyt tahot ovat valheellisia ja omia tarkoituseriään ajavia toimijoita. Median lisäksi epäilyksen alaiseksi asetetaan esimerkiksi sivustojen omista mielipiteistä poikkeavat mielipiteet, perinteinen lääketiede ja turvapaikanhakijoiden motiivit.

Tutkimuksen aineisto painottui MV-lehden juttuihin, sillä se julkaisee juttuja huomattavasti useammin kuin Verkkomedia Kansalainen tai Magneettimedia. Kaikki sivustot loivat kuitenkin kuvaa vastakkainasettelun maailmasta, mutta Verkkomedia Kansalaisen käyttämät keinot ja kieli eivät olleet yhtä rajuja kuin MV-lehdellä.

Vastamediat käyttävät propagandan ja journalismin keinoja

Sivustoilla julkaistuista jutuista löydettiin journalistisia piirteitä, mutta niistä löydettiin myös propagandaa. Kuten perinteisille medioille, myös kaikille tutkimuksessa tutkituille sivustoille on nimetty päätoimittaja.

Sivustoilta löydettiin propagandan keinoista mustamaalausta, yleistystä, vastapuolen leimaamista ja oman maineen korostamista ^[12]. Sivustot korostavat omaa asemaansa ja vastakkaisuuden asetelmaa käyttämällä mustamaalaavaa kieltä ja haukkumalla vastapuolta esimerkiksi ”suvakiksi” tai ”matuksi”.

Vastamediasivustoilla propagandaksi luokiteltava sisältö on pääosin harmaata propagandaa. Harmaasta propagandasta puhutaan, kun tiedon lähteen alkuperä on kyseenalainen tai hämärän peitossa. Toisaalta esimerkiksi sivuston maahanmuuttouutisoinnissa käytetään valkoiseksi propagandaksi luokiteltavia keinoja, sillä

aihetta käsittelevissä jutuissa kerrotaan pääsääntöisesti avoimesti juttujen lähteet, mutta aiheesta kerrotaan vain osa tapahtuneesta. ^[12]

Vastamediat ovat uudelleensyntyneitä poliittisia lehtiä

Vastamediasivustojen käyttämät propagandan keinot, kuten mustamaalaus ja asian yhden puolen korostaminen, ovat tuttuja poliittisten lehtien ajalta vuosisadan takaa. Propagandan käyttö ja toisaalta sivustojen sisältämät journalistiset piirteet muistuttavat historiallisesta poliittisesta lehdistöstä. Kuten poliittisissa lehdissä, myös vastamediasivustoilla objektiivisuus ja faktat ovat saaneet väistyä pois oman agendan ajamisen tieltä ^[1]. Sivustot pyrkivät muokkaamaan lukijoiden mielipiteitä poliittisten lehtien tapaan kertomalla näille vain valitsemansa näkökulman uutisoimistaan asioista ^[5].

Vastamediasivustoille on ominaista poliittisista lehdistä tuttu tapa pyrkiä kokoamaan kasaan samalla tavalla ajattelevia ihmisiä sekä opettaa näille tapa katsoa maailmaa tietystä kulmasta. Tutkimustulosten perusteella sivustot haluavat opettaa ihmisiä katsomaan maailmaa vastakkainasettelun kulmasta. Samoin kuin poliittinen lehdistö, myös vastamediat pyrkivät korostamaan ihmisryhmien välisiä sosiaalisia ja aatteellisia sekä mielipiteellisiä eroja ^[1]. Tutkimustulosten perusteella vastamediasivustoja voi pitää toimintatapojensa puolesta uudelleensyntyneinä poliittisen lehdistön toimijoina. Niiden intressit ovat kuitenkin toisenlaiset kuin historiallisella poliittisella lehdistöllä, jonka toiminnassa korostuivat sananvapauden puolustaminen ja muotoutumisvaiheessa olleen suomalaisen puoluekentän rajojen vetäminen. Tämän päivän vastamediat ammentavat aiheensa globalisaation tuomasta murroksesta ja erityisesti maahanmuuton aiheuttamista ongelmista. Ongelmien tasapuolisen käsittelyn sijaan niiden toimintatavassa korostuvat propaganda ja vastakkainasettelun kulttuurin rakentaminen. ^[2]

Lähteet

- ^{^ abcde}Kunelius, R. 2004. Viestinnän vallassa: Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- ^{^ abc}Peltonen, H. 2017. Valtamedia valehtelee, kaiken takana on maahanmuutto: Suomalaisten vastamedioiden käsittelemät teemat sivustojen maailmankuvan luojina. Oulun ammattikorkeakoulu, Viestinnän tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Hakupäivä 30.5.2017. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705107447>
- [^]Kaleva. 2017. Trump ei osallistu valkoisen talon kirjeenvaihtajien illalliselle. Kaleva 26.2.2017. Hakupäivä 2.5.2017. <http://www.kaleva.fi/uutiset/ulkomaat...>
- [^]Mäntymaa, E., Tuominen, S., Hurtt, A. & Toivonen, J. 2015. Holokausti on myytti ja muita väitteitä – näin toimii suomalainen vastamedia. Yle Uutiset 4.11.2015. Hakupäivä 2.5.2017. <http://yle.fi/uutiset/3-8407726>
- ^{^ ab}Hemanús, P. 1989. Viestinnän ja joukkotiedotuksen perusteet. Johdatus tiedotusoppiin 1. Yliopistopaino, Helsinki.
- [^]Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. Sananvapaus. Hakupäivä 30.5.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P12>
- [^]Laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä 460/2003. Hakupäivä 30.5.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030460>
- [^]Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621. Hakupäivä 30.5.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621>
- [^]Mäntylä, J. 2008. Journalistin etiikka (2. uud. p.) Helsinki: Gaudeamus.
- [^]Kerosuo, L. & Vuortama, T. 2004. Viestinnän lait ja säännöt. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- [^]Entman, R. 1993. Framing: Toward clarification on a fractured paradigm. Journal of communication 43 (4), 51–58.
- ^{^ ab}Kuutti, H. 2006. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Metatiedot

Nimeke: "Valtamedia valehtelee" – vastamediasivustot muistuttavat poliittisten lehtien ajasta

Tekijä: Peltonen Heidi; Palokangas Teemu

Aihe, asiasanat: disinformaatio, faktantarkistus, journalismi, laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä, media, propaganda, sananvapaus, valemedia, valeuutiset, verkkojulkaisut

Tiivistelmä: Artikkelissa eritellään vastamedioiksi luokiteltavien MV-lehden, Magneettimedian ja Verkkomedia Kansalaisen käsittelemiä teemoja sekä sivustojen maailmankuvaa. Sivustojen käsittelemät teemat saatiin selville teemoittamalla sivustoilla julkaistut 207 juttua 12 eri teemaan kehysanalyysin keinoin. Kuusi teemoista liittyi maahanmuuttoon, ja loput kuusi muodostivat hajanaisen kokonaisuuden. Sivustot luovat kuvaa maailmasta, jossa vallitsee vastakkainasettelu.

Sivustot muistuttavat toimintatavoiltaan historiallista poliittista lehdistöä. Niiden toiminta on mahdollista samojen lakien ansiosta, jotka mahdollistavat riippumattoman median toiminnan. Sivustot käyttävät propagandan keinoja, kuten mustamaalausta ja yhden puolen korostamista.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2018-02-27

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201706127131>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: Julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja tulostaa henkilökohtaista käyttöä varten. Käyttö kaupallisiin tarkoituksiin on kielletty.

Näin viittaat tähän julkaisuun

Peltonen, H. & Palokangas, T. 2018. "Valtamedia valehtelee" – vastamediasivustot muistuttavat poliittisten lehtien ajasta. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 9. Hakupäivä xx.xx.2018. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201706127131>.